ÖRDÖG MÁTYÁS VESZÖDELME

Tinódi Lantos Sebestyén

Külföldi zsoldosok, a kémek és a végzetes várakozás

A szakasz fő témája

A keresztény nemzetközi haderő kiegészülése olasz, német, cseh és hajdú csapatokkal, a sereg gazdagsága, Ördög Mátyás taktikai hibát jelentő egegi veszteglése, valamint Ali pasa gyors reagálása és kémhálózatának működése.

Mi történik ebben a blokkban?

- **33–44. sor:** Tovább robog a seregmustra: megérkezik Sforcia Pallavicini 3500 olasz („talián”) gyalogossal, valamint Maskó, a véglesi tiszttartó 250 nehézlovas katonával. Hozzájuk csatlakozik egy hatalmas, 3000 fős gyalogság (lándzsások, puskások, kopjások), valamint 800 cseh és hajdú harcos. A sereg Egeg (ma Egeg, Szlovákia) községben ver tábort. Tinódi külön megjegyzi, hogy a német és olasz zsoldosok rendkívül gazdagok: aranyláncokat, aranyforintokat és ezüsttallérokat hordanak magukkal. A sereg végül 16 napig vesztegel Egegen.

- **45–52. sor:** Eközben Ali pasa kémhálózata („kímei”) tökéletesen működik: a felderítők azonnal megviszik a hírt a pasának, hogy Ferdinánd király hatalmas sereget indított el. Ali azonnal cselekszik, összevonja csapatait és Vácra vonul. Tinódi itt rögzíti az évszámot is: 1552-t írunk, és ezzel párhuzamosan az ország másik felében éppen Temesvár ostroma zajlik.

- **53–64. sor:** Ali pasa Vácról Drégely felé indul, miközben Ördög Mátyás még mindig Egegen múlatja az időt, várva a lassan gyülekező felvidéki nemesi vármegyéket. Bár a magyar hadnagyok sürgetik Ördög Mátyást, hogy vonuljon feljebb és egyesüljenek, a fővezér elbizakodott: elegendőnek érzi a saját seregét a pasa ellen („basa ellen elígnek”). Pedig a felföldi urak és a vármegyék végül szép számmal, 7000-en gyűlnek össze Fületincen (Fülek környékén). Ali pasa ólálkodik és taktikázik: az a célja, hogy a két keresztény seregtest ne tudjon egymással egyesülni, hanem külön-külön számolhassa fel őket.

Készült a KKPGroup zenés narrációs sorozatához.

ÖRDÖG MÁTYÁS VESZÖDELME

Tinódi Lantos Sebestyén

3. Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- **Negyedfélezör:** Háromezer-ötszáz (3500). (A „negyedfél” jelentése: három és egy fél).
- **Harmadfélszáz:** Kétszázötven (250). (Kettő és egy fél száz).
- **Lanc:** Lándzsás katona.
- **Kíme:** Kémei, felderítői, titkos ügynökei.
- **Tétova futosnak:** Ide-oda rohannak (híreket gyűjteni).
- **Múlat vala:** Töltötte az időt, vesztegelt, várakozott.
- **Elígnek:** Elégnek, elegendőnek (erősnek).
- **Ólálkodásval:** Lesben állással, ravasz taktikázással, figyeléssel.

4. Érdekességek

- **Az aranyláncos zsoldosok:** Tinódi kiemeli a külföldi zsoldosok mérhetetlen gazdagságát. Ez nemcsak a státuszukat mutatta, hanem azt is, hogy a nyugati zsoldosok a zsoldjukat sokszor nemesfémben és ékszerekben tartották magukon. Ez a gazdagság később a törökök számára óriási zsákmányt és motivációt jelentett.

- **Ördög Mátyás végzetes hibája:** A 16 napos egegi veszteglés és a fővezér elbizakodottsága katasztrofálisnak bizonyult. Miközben a magyar tisztek látták a veszélyt és az egyesülést sürgették, a büszke osztrák generális lenézte a törököket, és azt hitte, a vármegyék nélkül is elbánik Alival.

5. Történelmi háttér

Az 1552-es év a magyar történelem egyik legvéresebb esztendeje (ekkor esik el Temesvár Losonci István védelme alatt, és ekkor zajlik Eger híres ostroma is). Ali pasa rájött, hogy a keresztények két külön seregtestben vonulnak fel ellene: Ördög Mátyás zsoldosai Egegen, a magyar nemesi felkelők pedig Fülek térségében álltak. Ali a hadászat alapvető szabályát alkalmazta: kihasználva a gyorsaságát, meggátolta a két sereg egyesülését, hogy külön-külön zúzhassa szét őket.

Készült a KKPGroup zenés narrációs sorozatához.

ÖRDÖG MÁTYÁS VESZÖDELME

Tinódi Lantos Sebestyén

Történelem: A zsoldoshaderő és a megosztott hadvezetés

Kérdés:
Milyen hadszervezési gyengeségek mutatkoztak meg a keresztény oldalon az egegi várakozás alatt, és hogyan használta ki ezt Ali pasa stratégiai gondolkodása?

Irodalom: A leíró realizmus és a nyelvi számtan

Kérdés:
Hogyan jelenik meg a korabeli leíró realizmus Tinódi zsoldosábrázolásában, és milyen sajátos nyelvi kifejezésekkel rögzíti a katonák létszámát?

Kreatív: A kémek jelentése Vácott

Feladat:
Képzeljétek el a pillanatot a váci török táborban, amikor a lihegő, porlepte kémek megérkeznek Ali pasa elé a híradással az Egegen álló, aranyláncos keresztény seregről. Írjátok le 3 mondatban, hogyan változik meg a tábor hangulata!

2. RÉSZ
(33–64. sor)

ÖRDÖG MÁTYÁS VESZÖDELME

Tinódi Lantos Sebestyén

Példa Válasz:

Történelem:

A keresztény haderő legfőbb gyengesége a megosztott hadvezetés, a nehézkes mozgósítás és a fővezér elbizakodottsága volt. Miközben a professzionális külföldi zsoldosok már Egegen állomásoztak, a magyar nemesi felkelők (a vármegyék) a feudális berendezkedés lassúsága miatt csak késve, egy másik helyszínen tudtak gyülekezni. Ördög Mátyás elkövette azt a súlyos taktikai hibát, hogy 16 napig egy helyben vesztegelt, és büszkeségből megtagadta a magyar hadnagyok kérését a gyors északabbra vonulásra és az egyesülésre.
Ezzel szemben Ali pasa kiváló felderítő és kémhálózatot működtetett, amely azonnal jelentette a keresztények mozgását. A pasa felismerte a taktikai lehetőséget, és „ölálkodásval" (gyors manőverezéssel) elvágta a két keresztény seregtest egymáshoz vezető útját, megteremtve a feltételeket a Palást melletti döntő csatához.

Irodalom:

Tinódi énekére jellemző a **leíró realizmus**, amely nemcsak a csaták menetét, hanem a hadsereg anyagi kultúráját is pontosan bemutatja. A zsoldosokat nem idealizált lovagokként, hanem hús-vér, vagyonos harcosokként ábrázolja, részletezve felszerelésüket és gazdagságukat: az aranóláncokat, aranyforintokat és ezüsttallérokat. Ez a részletgazdagság szinte újságírói pontosságot kölcsönöz a műnek.
A katonák létszámának rögzítésére a krónikás a korszak sajátos **tört számtani kifejezéseit** használja, mint a **„negyedfélezör"** (3500) vagy a **„harmadfélszáz"** (250). Ezek a kifejezések a ritmust és a rímeket is szolgálták a históriás ének előadásakor, miközben pontos statisztikai adatot szolgáltattak a hallgatóságnak a sereg nagyságáról.

Kreatív:

A váci sátor csendjét hirtelen a sápadt, messziről vágtató kémek drámai beszámolója törte meg az Egeg mellett állomásozó, ezüsttel és arannyal megrakott hatalmas zsoldosseregről. Ali pasa arcán a hírek hallatán azonnal megjelent a zsákmányt szimatoló, ravasz hadvezér hideg mosolya, miközben a parancsnokokhoz intézett rövid szavai véget vetettek a délutáni pihenőnek. A tábor addigi csendes zsibongását egy szempillantás alatt váltotta fel a lószerszámok csattogása, a nehéz szablyák élesítése és az indulásra készülő janicsárok fegyelmezett, harcias moraja.

2. RÉSZ
(33–64. sor)